

конкурентну взаємодію, характеристики продукції або послуг, стан економіки, бізнес-середовище та інші фактори. Однак існують загальні принципи антикризової стратегії, які можуть бути важливими в умовах економічної кризи. Запропонована стратегія антикризового розвитку є базовою концепцією для стратегічного антикризового управління підприємством і служить інструментом для вирішення основних завдань антикризового управління.

Інформаційні джерела:

1. Мороз О.В., Шварц І.В. Інституціональні особливості превентивного антикризового управління підприємством: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 146 с.
2. Скібіцький О. М. Антикризовий менеджмент: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 568 с.
3. Дорашук Г. А. Антикризове управління підприємством. К.: Кондор, 2017. 332 с.
4. Ковтун О. І. Стратегія підприємства: навч. посіб. 3-тє вид., оновл. і допов. Львів : Новий Світ, 2016. 324 с.
5. Кравченко О.В. Антикризове управління підприємством. URL: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_BOA/kravchenko_035.pdf
6. Скребець І. В. Вплив кризових явищ на формування системи стратегічної захищеності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2013. № 778. С. 206-211.
7. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 1. С. 245-249.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Антипенко Н.В., д-р екон. наук, проф.
Шнипко О.В., здоб. PhD
Національний авіаційний університет

Банківські системи будь-яких країн світу мають свої інституціональні особливості. В умовах України вони пов'язані зі створенням банківського сектора національної економіки на базі спадку від СРСР, коли існувала однорівнева банківська система на чолі з Державним банком СРСР, решта – це п'ять великих системних банків, діяльність яких не відповідала принципам ринкової економіки. Клієнти не мали права вільного вибору банку, юридичні особи закріплювалися за ними адміністративно за галузевим принципом, а фізичні особи – за Сбербанком СРСР. Отримання Україною незалежності і відсутність системи належного регулювання функціонування банків в умовах створення дворівневої банківської системи, привело до бурхливого зростання їх кількості протягом першої половини 1990-их років майже до 500. У наступні роки до сьогоднішнього дня сформувалася стійка тенденція до їх скорочення через поетапне нарощування стандартів капіталу, формування системи пруденційного нагляду і контролю з боку НБУ [1].

Життя людей, функціонування суб'єктів господарювання, органів державного управління і місцевого самоврядування в умовах воєнного стану суттєво знижується. Воєнний стан - це введений в Україні або в окремих її місцевостях особливий правовий режим, підставою якого є збройна агресія чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності України. Він передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень для відвернення загрози, відсічі збройної агресії, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, що супроводжується тимчасовим обмеженням конституційних прав і свобод людини, громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб.

В умовах воєнного стану змінюється зміст регулюючих і наглядових функцій НБУ, визначає особливості функціонування, діяльності банківських установ, здійснює мобілізаційну підготовку системи НБУ; застосовує заходи впливу (санкцій), регулює грошово-кредитний ринок та здійснює валютне регулювання та нагляд. Розпорядженням КМУ від 07.05.2022 схвалено основні (стратегічні) напрями діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. Закон України від 29.05.2023 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури виведення з ринку банку в умовах воєнного стану» є значущим з огляду регулювання діяльності системних банків, які стосуються: Закону України «Про банки і банківську діяльність» (п. 15 розд. VII «Прикінцеві положення»):

1. У разі якщо до банку, визначеного НБУ системно важливим, до його власників істотної участі застосовані санкції іноземними державами, міждержавними об'єднаннями, міжнародними організаціями та/або застосовано санкції відповідно до Закону України «Про санкції», що становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку та/або стабільності банківської системи через позбавлення/ обмеження права особи, до якої застосовано санкції, розпоряджатися активами, НБУ зобов'язаний прийняти рішення про виведення з ринку СВБ.

2. Особа, яка зазнала шкоди, збитків внаслідок виведення з ринку СВБ, має право на відшкодування завданої шкоди:

- виведення з ринку СВБ, щодо якого прийнято рішення НБУ про виведення з його ринку здійснюється у порядку та на умовах, визначених законодавством щодо неплатоспроможного банку;

- Кабінет Міністрів України у разі виведення СВБ з ринку ... приймає рішення про участь держави у виведенні такого банку з ринку без необхідності підтвердження Радою з фінансової стабільності наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи та обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи України;

- ФГВФО протягом процедури виведення СВБ з ринку за участю держави призначає за поданням МФУ, погодженим із НБУ, голову, його заступників та членів ради банку (правління банку), які приступають до виконання своїх обов'язків з моменту припинення Фондом тимчасової адміністрації в банку; з

дня початку процедури виведення ФГВФО СВБ з ринку за участю держави призупиняються повноваження органів управління банку;

- депозитарні установи, які здійснюють облік прав на акції СВБ, зобов'язані у визначений ФГВФО строк надати на його запит виписки з рахунка (рахунків) у цінних паперах депонента станом на запитовані ФГВФО дати щодо акцій такого СВБ для укладення договору їх купівлі-продажу.

Деталізує процедури виведення з ринку СВБ в умовах воєнного стану Постанова НБУ від 03.12.2022 р., якою затверджено:

- Положення про порядок погодження подання Міністерства фінансів України щодо призначення ФГВФО голови, його заступників і членів наглядової ради, голови, його заступників і членів правління СВБ, що виводиться з ринку за участю держави під час дії воєнного стану.

- критерії до аудиторських фірм, які мають право проводити оцінку фінансово-господарської діяльності СВБ, що виводиться з ринку за участю держави протягом дії в Україні воєнного стану, визначення вартості його активів і зобов'язань та вартості його акцій, стану кредитного портфеля та сформованих резервів, переліку осіб, зобов'язання перед якими мають бути ним припинені, та правочинів (у тому числі договорів), що мають ознаки нікчемності, визначені Ч. 3 Ст. 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». Міжнародно визнана аудиторська фірма має відповідати одночасно таким критеріям: включення до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств із суспільним інтересом; бути членом однієї з TOP-5 міжнародної аудиторської мережі за обсягом річного доходу, визначеного «*Accountancy Age*» та/або «*International Accounting Bulletin*» протягом останніх трьох років, мати в ній партнера; досвід роботи на аудиторському ринку України не менше п'яти років.

Таким чином,

1. Надано дефініцію системно важливого банку, показано, що їх діагностика НБУ здійснюється за двома етапами, на першому вони розподіляються на три категорії залежно від значення показника системної важливості банку, вимірюваного у базисних пунктах. Станом на 01.01.2023 до переліку системних банків входять, як державні, так і приватні банки.

2. Визначено дефініцію воєнного стану та його впливу на зміст регулюючих і наглядових функцій НБУ, зокрема в частині стратегічних напрямів діяльності банків державного сектору та післявоєнного відновлення економіки; припинення діяльності і виведення з ринку банків, що перебувають під контролем держави-агресора. Узагальнено зміни до законодавства, які стосуються удосконалення процедури виведення з ринку системних банків в умовах воєнного стану. Усі втрати, збитки, які можуть виникнути при цьому, відповідно до норм міжнародного права, мають відшкодовуватися державою, що здійснює збройну агресію проти нашої країни.

3. У період воєнного стану системні державні банки функціонують на основі основних напрямів діяльності, затверджених спільними рішеннями Кабінету Міністрів України та НБУ. На їх фінансовому стані позитивно

позначається довіра клієнтів, обслуговування державних програм, негативно – значні збитки від інвестування в державні цінні папери через різке зниження їх інвестиційної привабливості. Для виправлення ситуації на краще державним банкам рекомендується встановлювати граничні значення апетиту до ризику вкладень у них на основі оптимізації співвідношення між витратами на формування резервів на можливі втрати та доходами від об'єктів інвестування.

4. Для зміцнення ресурсної бази банківських установ в умовах воєнного стану пропонується реалізувати комплекс таких заходів: тимчасово скасувати податок на процентні доходи вкладників за депозитами через його низьку бюджетну ємність; використовувати трансформацію валютних депозитів у гривневі з премією; розширити схеми гарантування вкладів на поточні та строкові рахунки малого і середнього бізнесу за відсутності ознак афілійованої особи з банком; використовувати передбачені законодавством механізми фінансової реструктуризації боржника тощо.

Інформаційні джерела:

1. Антипенко Н.В., Шнипко О.В. Організація і регулювання діяльності системно важливих банків. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2023. № 3. С. 87-82. URL: <https://doi.org/10.3278%202520-2200/2023-3-12>.

ДІЯЛЬНІСТЬ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ НА РИНКАХ КАПІТАЛУ ЯК ЕМІТЕНТІВ ПАЙОВИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Близнюк О.П., канд. екон. наук, доц.

Абрамова М.С., здоб. вищої освіти

Державний біотехнологічний університет

У сучасній ринковій економіці популярною організаційно-правовою формою господарювання є акціонерне товариство, внаслідок того, що акціонерна форма формування власного капіталу корпорації стала найбільш досконалою формою організації підприємства. Вона дозволяє через механізм випуску та продажу акцій акумулювати потужні фінансові ресурси, залучати до управління корпорацією та участі у розподілі прибутку через дивідендні виплати значну кількість власників. Акціонерне товариство є найбільш демократичною формою ведення бізнесу, яка дозволяє об'єднати необмежену кількість вільних капіталів приватних осіб і за якої усі акціонери несуть обмежену відповідальність за зобов'язаннями корпорації.

Згідно із Законом України, «Акціонерне товариство – це господарське товариство, статутний капітал якого поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями. Акціонерне товариство не відповідає за зобов'язаннями акціонерів. Акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, лише в межах номінальної вартості належних їм акцій» [1].